

บทที่ 3

ประวัติโครงการหลวง

ประวัติของเผ่าม้ง และชาวม้งบ้านหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

3.1ประวัติความเป็นมาโครงการหลวง

วัตถุประสงค์ของโครงการหลวง

- 1.เพื่อป้องกัน การทำลายป่าต้นน้ำ โดยราษฎรชาวเขา และส่งเสริมการปลูกป่าทดแทน
  - 2.เพื่อจัดให้ ราษฎรชาวเขาเลิก โยกย้ายที่ทำกินและ การทำลายป่าเพื่อปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นการ ผิด กฎหมาย และให้รู้จักอยู่เป็นหลักแหล่ง โดยดำเนินการจัดหาพันธุ์พืชที่ทดสอ ถึงแม้ว่าสามารถปลูกได้ในสภาพภูมิประเทศและ สภาพภูมิอากาศที่เป็นถิ่นที่อยู่ของราษฎรชาวเขาอีกทั้งเป็นพืชที่ สามารถทำ รายได้สูงเท่ากับฝิ่นหรือมากกว่า
  - 3.เพื่อดำเนินการ ฝึกอบรมราษฎรชาวเขา ให้เข้าใจหลักวิชาการเกษตรที่สูง รวมทั้งการเลี้ยง สัตว์
  - 4.เพื่อดำเนินการ ทดลองวิจัยพันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่จะ สามารถขยายพันธุ์ให้แก่ราษฎร เพื่อนำไปปลูกและเลี้ยง เพื่อเพิ่มพูนรายได้ โดยทำการศึกษาใน ด้านการขนส่งและ ภาวะตลาดด้วย
  - 5.เพื่อส่งเสริม ในด้านการศึกษา ออมทรัพย์ และการวางแผนครอบครัวแก่ราษฎรชาวเขา และได้พระราชทาน เป้าหมายของโครงการฯ ไว้ดังนี้
- 1.ช่วยชาวเขา เพื่อมนุษยธรรม
  - 2.ช่วยชาวไทย โดยลดการทำลาย ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร
  - 3.กำจัด การปลูกฝิ่น
  - 4.รักษา ดินและ ใช้พื้นที่ให้ถูกต้อง คือ ให้ป่าอยู่ในส่วน ที่เป็นป่า และทำไร่ ทำสวน ใน ส่วนที่ควรเพาะปลูก อย่าให้ส่วนทั้งสอง นี้รุกรานซึ่งกันและกัน
  - 5.ผลิต พืชเพื่อเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศ นอกจากนี้พระราชทาน วิธีดำเนินการ เพื่อให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังนี้
- 1.ลดขั้นตอน คือ จะทำอะไรก็อย่า ต้องให้มีการอนุมัติต่อ ๆ กันไปหลายชั้น อีกนัยหนึ่งให้ กระจายอำนาจ
  - 2.เปิดทองหลังพระ อย่าทำความดี เพื่อเอาไว้อวด
  - 3.เร็ว ๆ เข้า
  - 4.ช่วยเขาช่วยตัวเอง

ต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อ ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เป็น โครงการหลวงพัฒนาชาว,
โครงการหลวงภาคเหนือ, โครงการหลวง และมูลนิธิโครงการหลวง ในปี พ.ศ. 2535 ซึ่งโครงการหลวงเป็น
โครงการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยพระบารมีขององค์พระประมุข โครงการหลวงจึงเป็นศูนย์รวมของ
นักวิชาการ ข้าราชการ และเอกชนจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจทำงานถวายอย่างไม่ย่อท้อ นอกจาก
ความช่วยเหลือ ภายในประเทศแล้ว ต่างประเทศหลายแห่ง ก็พยายามให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เพราะ
เรื่องยาเสพติด คือ ฝิ่นและเฮโรอีน เป็นปัญหาของคนทั้งโลก และการดำเนินงานที่สำคัญที่สุดของ โครงการ
หลวงในระยะเริ่มแรก คือ งานวิจัยเพราะนักวิชาการเกือบทั้งหมดของมหาวิทยาลัย ค้นเคยกับพืชที่ปลูกกัน
ในพื้นที่ข้างล่างยังไม่เคยศึกษา หรือวิจัยว่าพืชใด ที่มีราคาและเหมาะสมที่จะปลูกในที่สูง ให้ผลผลิตที่จะ
ปลูกทดแทนฝิ่นได้

โครงการหลวงได้รับความร่วมมือจาก คณะผู้ทำงานเป็นอาสาสมัคร ประกอบด้วย
คณาจารย์ ข้าราชการ และ เจ้าหน้าที่ จากหน่วยราชการต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ กรมป่าไม้ กรมพัฒนาที่ดิน กรม
ประชาสัมพันธ์ การพลังงานแห่งชาติ กรมวิชาการเกษตร กรมปศุสัตว์ กองทัพอากาศ กองทัพบก กรม
ชลประทาน กรมตำรวจ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
แห่งประเทศไทย สำนักงานเกษตรภาคเหนือ สำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น

งานที่ทำในระยะแรก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้โครงการหลวง
ปฏิบัติงานร่วมไปกับโครงการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เสมือนเป็นโครงการเดียวกัน เพราะ
เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัคร ทำงานด้วยอุดมการณ์เดียวกัน แต่เนื่องจากไม่มีข้าราชการ หรือ
เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานวิจัยประจำอยู่ตามสถานีทดลอง จึงได้ร่วมมือกับ ตำรวจตระเวนชายแดน ที่ประจำ
อยู่ตามดอยหลายแห่ง ซึ่งทำหน้าที่เป็นครูสอนเด็กในโรงเรียน และตั้งบ้านเรือนอยู่บนดอย พูดภาษาชาวเขา
ได้ เป็นที่รู้จักพึ่งพาอาศัยของชาวเขา ตำรวจตระเวนชายแดน ได้ช่วยเหลือในการส่งเสริมการปลูกพืชแก่
ชาวเขา และให้ประโยชน์ต่อการพัฒนางานวิจัยของโครงการ โดยทำหน้าที่เหมือนเป็นเจ้าหน้าที่ภาคสนาม
ของโครงการ สมัยแรก ๆ แต่เนื่องจากครูเหล่านี้ไม่มีความรู้ด้านเกษตรทางโครงการจึงให้การอบรม ตำรวจ
ตระเวนชายแดนที่เป็น ครูชาวเขาเอง 16 คน

เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2513 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พล.อ. หม่อมเจ้า
กาพวรรณดิศ ดิศกุล สมุหราชองครักษ์ เสด็จแทนพระองค์ ไปทรงเปิดการอบรมวิชาการเกษตร ในโครงการ
พระบรมราชานุเคราะห์ ชาวเขาที่คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นการอบรมครั้งแรก โดยมี
ครูและชาวเขาจาก หมู่บ้าน 17 แห่ง ในจังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย และน่าน ผู้ที่มาช่วยสอนก็เป็นคณะ
อาสาสมัคร จากหน่วยงานต่าง ๆ หลังจากเสร็จการอบรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานเลี้ยง
ที่ พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ และพระราชทานมิดสำหรับ ดิดดา ต่อกิ่ง และชาวเขา ก็ทูลเกล้าฯ ถวายเงิน
คนละหนึ่งบาท ตามธรรมเนียมของไทย เมื่อได้รับของมีคม

การปฏิบัติงานในสมัยแรกประสบความยากลำบาก โดยเฉพาะเส้นทาง การติดต่อสื่อสาร โทรคมนาคม น้ำ ไฟ เส้นทางและการคมนาคมระหว่างคอยต่าง ๆ ยากลำบากคณะทำงานจะต้องเดินเท้าในการขึ้นลงคอยต่าง ๆ และการติดต่อสื่อสารจึงขาดความสะดวกและล่าช้ามาก ทำให้เกิดปัญหาตามมา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้อนุญาตให้โครงการหลวงจัดตั้งวิทยุตามคอยต่าง ๆ โดยใช้ข่ายคลื่นวิทยุ ของมหาวิทยาลัยได้ ผู้ที่ริเริ่มในเรื่องนี้ ได้แก่ นายพร สุวรรณวาทกิจ ผู้อำนวยการสำนัก ส่งเสริมและฝึกอบรม นอกจากนี้เมื่อเริ่มทำงานจะต้องมองหาและคัดเลือกพื้นที่สำหรับ ทำการวิจัย หรือทำการส่งเสริม ซึ่งในพื้นที่เหล่านี้

ในปี พ.ศ. 2512 หม่อมเจ้า กิศเดช รัชนี และคณะทำงานได้ตัดสินใจเลือก บริเวณคอยอ่างขาง เป็น สถานีวิจัยแห่งแรกของโครงการหลวงและได้รับพระราชทานชื่อในเวลาต่อมาว่า “สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง” ต่อมามีการขยายพื้นที่การปฏิบัติงานเพิ่มขึ้น การติดต่อเข้าไปในพื้นที่ต้องอาศัยเดินเท้าเป็นหลัก ในบางพื้นที่ที่เฮลิคอปเตอร์ สามารถลงจอดได้ก็จะได้รับการสนับสนุนจาก กองทัพอากาศ ช่วยอำนวยความสะดวก ในการเดินทางของอาสาสมัคร นักวิจัยเป็นประจำทุกต้นเดือน ส่วนการขนส่งปุ๋ย ยา เมล็ดพันธุ์ และเสบียงต่าง ๆ จะได้รับความช่วยเหลือจากกองพันสัตว์ต่างกองพันบก¹

3.2 ประสิทธิภาพพัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ตั้งในพื้นที่ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเล 1,200 เมตร มีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี ประมาณ 22 องศาเซลเซียส อันเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ในเขตหมู่บ้านหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีราษฎรชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง อาศัยอยู่ในเขตที่กำหนดให้เป็นพื้นที่เขตลุ่มน้ำ ชั้นที่ 1 เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารแห่งหนึ่งของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร โดยแนะนำพืชเศรษฐกิจใหม่ ทดแทนการปลูกฝิ่นและการทำไร่เลื่อนลอย
2. เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดินน้ำลำธาร และปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น
3. เพื่อยกสภาพความเป็นอยู่ของชาวเขาให้ดีขึ้น ทดเทียมคนพื้นราบ
4. เพื่อพัฒนาชาวเขาให้มีความสำนึกในความเป็นไทย ยึดมั่นในชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

¹ โครงการหลวง,(ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก<http://www.royalprojectthailand.com>,23 January 2012.

ศูนย์พัฒนาโครงการหนองหอย มีหมู่บ้านในความรับผิดชอบ 5 หมู่บ้าน คือ บ้านสามหลัง หนอง
หอยเก่า หนองหอย-ใหม่ แม่จิและปางไฮ ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 11,875 ไร่ รวมประมาณ 442 ครอบครัว
ประชากร 2,007 คน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองและชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ได้แก่ ม้ง ลีซอ จีนฮ่อ มูเซอ และเข้า

ลักษณะการดำเนินงาน ประกอบด้วย งานส่งเสริม งานวิจัย งานสาธิต และงานผลิตเมล็ดพันธุ์

งานส่งเสริม แบ่งออกได้ดังนี้

1. พืชผักต่าง ๆ ที่ส่งเสริมแบ่งตามลักษณะตลาดออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- พืชผักตลาดเปิด เกษตรกรเป็นผู้ขายผลผลิตเอง ได้แก่ กะหล่ำปลี ผักกาดหางหงส์ แครอท และ
ผักกาดขาวปลี

- พืชผักตลาดโครงการหลวง ซึ่งปลูกตามเป้าหมายการผลิต ได้แก่ ผักกาดหอมห่อ กระเทียมดั้น
ปวยเล้ง หอมญี่ปุ่น บีท แรดิชฯ รวมประมาณ 18 ชนิด ที่ปลูกหมุนเวียนตลอดปีที่ส่งเสริมเป็นหลักมี 2
ชนิด คือ แกลดิโอลัส และสแตติสเพอร์ซิอา

ภาพที่ 1 แสดงแปลงผักกาดหอมห่อ หมู่บ้านหนองหอย ต.แม่แรม อ.แม่อิง จ.เชียงใหม่
ที่มา : ผู้วิจัย

2. ไม้ผลเมืองหนาว ที่ส่งเสริมเป็นหลัก คือ ท้อ บ๊วย พลัม พลับ สาลี่ อโวคาโด และกาแฟ และพืชใหม่ที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย อยู่ระหว่างการปลูก คือ แอปเปิล และองุ่น

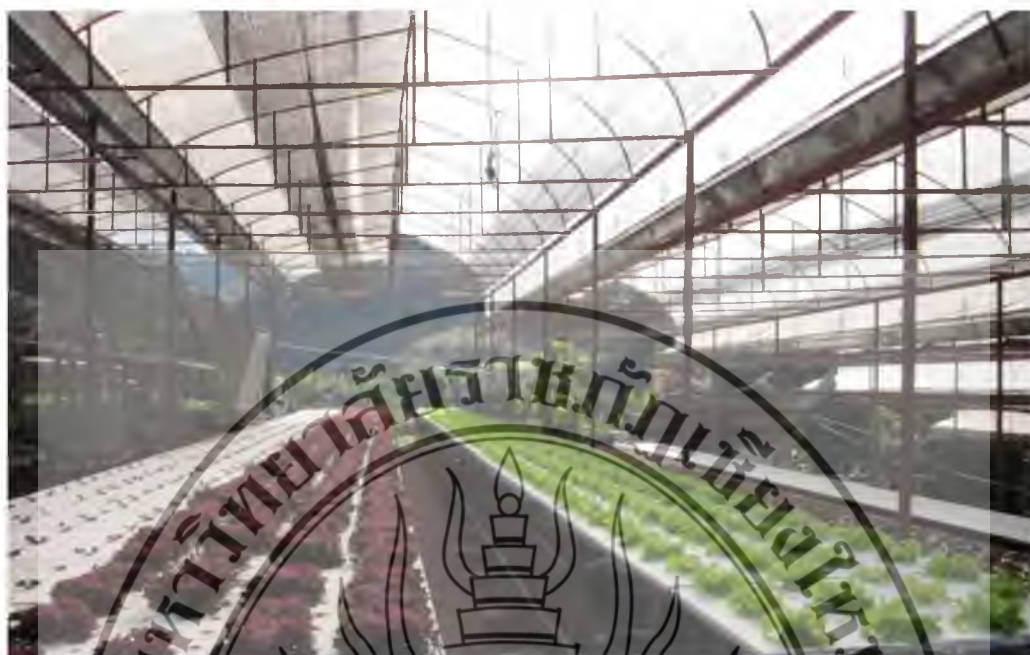

ภาพที่ 2 แสดงแปลงองุ่น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ที่มา: ผู้วิจัย

3. ดอกไม้แห้ง โดยเน้นเป็นวัตถุดิบ สำหรับการทำผลิตภัณฑ์ดอกไม้แห้ง คือ ปลูกดอกกระดาดและหญ้าไผ่มุก

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย เริ่มดำเนินงานในพื้นที่ ด้วยการทดสอบวิจัยพืชผัก เพื่อหาพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และทำแปลงสาธิตการปลูกพืชผัก เป็นตัวอย่างให้เกษตรกร พร้อมกับคัดเลือกเกษตรกรผู้นำ โดยจัดให้ดูงานด้านการปลูกพืชผักนอกพื้นที่ เพื่อนำกลับมาปฏิบัติ โดยมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำ แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยให้แก่เกษตรกร

ภาพที่ 3 แสดงโรงเพาะพันธุ์ผัก ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ภาพที่ 4 แสดงแปลงสาธิตการปลูกพืชผัก ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย

ที่มา : ผู้วิจัย

พืชเกษตรกรรมที่เป็นพืชเด่น ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ที่ทำรายได้ให้แก่เกษตรกร เป็นจำนวนมากแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. พืชผัก ได้แก่ โกโบ้ ผักกาดหางหงส์ ผักกาดหอมห่อ ฯลฯ

2. ไม้ผล ได้แก่ ท้อ กาแฟ พลัมและบัว

3. ไม้ตัดดอก ได้แก่ แกลดิโอลัส และสแตติสเพอริเซีย

4. ดอกไม้แห้ง เกษตรกรมีรายได้ประมาณ 38,000 บาท/ครอบครัว/ปี

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ได้รับงบประมาณในการดำเนินงาน จากมูลนิธิโครงการหลวง และตั้งแต่ปี 2530 - 2536 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงเกษตร สหรัฐอเมริกา (NAS) ในด้านการปลูกพืชทดแทน ในปี 2536 กรมประชาสัมพันธ์ ให้งบประมาณสนับสนุน ในด้านค่าจ้าง และค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เป็นบางส่วน ซึ่งนอกจากจะดำเนินงานส่งเสริม เพื่อพัฒนาอาชีพของเกษตรกรแล้ว ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ได้ดำเนินงานในส่วนของคุณ์พัฒนาเด็กเล็ก ในหมู่บ้านหนองหอยใหม่โดยจัดครูผู้สอน พร้อมอาหารกลางวันให้เด็กด้วย การใช้พื้นที่ในการเกษตรกรรมนั้น ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย แนะนำให้เกษตรกรทำการปลูกพืชเป็นขั้นบันไดหรือคูรับน้ำขอบเขา เพื่อลดและชะลอการชะล้างของหน้าดิน โดยมีการปลูกหญ้าแฝกช่วยในการอนุรักษ์ดินและน้ำ

แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม

พื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 80% ใช้น้ำฝนในการเพาะปลูก สำหรับ 20% ในบางพื้นที่ใช้น้ำจากฝายกักเก็บน้ำขนาดเล็ก ที่กรมชลประทานสร้าง และต่อท่อผ่านแปลงเพาะปลูกของเกษตรกร โดยเกษตรกรจัดการต่อท่อส่งน้ำจากท่อใหญ่ เข้าสู่แปลงเพาะปลูกของตน ด้วยระบบสปริงเกอร์ และบางพื้นที่ เกษตรกรสร้างคันดินกั้นลำห้วยธรรมชาติ และต่อท่อเข้าสู่แปลงเพาะปลูก

แผนที่ 1 แสดงเขตลุ่มน้ำแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ที่มา:ลุ่มน้ำแม่สา,(ออนไลน์), เข้าถึงได้จากhttp://www.dwr.go.th/agenda/basindata/maesa/maesa1_map.jpg
/24 January 2012.

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในพื้นที่ป่าไม้ที่ยังคงเหลืออยู่ จะห้ามไม่ให้ชาวเขาเข้าไปตัดทำลาย โดยชาวเขาด้วยกันตั้งกฎเกณฑ์ไว้ ห้ามไม่ให้ตัดไม้ทำลายป่า หากผู้ใดฝ่าฝืนจะต้องถูกปรับ สำหรับพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมจะปล่อยให้ป่าฟื้นตัวพร้อมกับปลูกทดแทนบางส่วน นอกจากนี้ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย ได้ชักจูงให้ชาวเขาร่วมกันปลูกป่าอนุรักษ์ของชุมชน เป็นประจำทุกปี ในส่วนของกลุ่มหนุ่มสาว และกลุ่มนักเรียนก็ได้ดำเนินการปลูกป่าเป็นป่าอนุรักษ์และป่าต้นน้ำของชุมชนไปพร้อมกันด้วย ซึ่งพื้นที่ที่ปลูกป่ามีประมาณ 50 ไร่ ไม้ที่ปลูกประกอบด้วย จันทน์ทอง เมเปิ้ลได้หวัน นางพญาเสือโคร่ง แอปเปิ้ลป่าเสี้ยวและกระถินดอย²

² ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย,(ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก <http://www.rovalprojectthailand.com>.

3.3 ประวัติความเป็นมาของเผ่าม้ง

ชาวม้งดั้งเดิม อาศัยอยู่ตามริมฝั่งแม่น้ำเหลือง เมื่อราว 2,000 กว่าปีก่อนพุทธศาสนา สมัยนั้นชาวม้งเคยต่อต้านการขยายตัวของจีน พ.ศ.2234 ราชวงศ์แมนจู (เหิง) มีอำนาจในประเทศจีน กษัตริย์ในราชวงศ์เหิงเปลี่ยนแปลงนโยบาย ใช้วิธีการปราบปรามให้ชาวม้งยอมจำนน แต่ชาวม้งไม่ยอมทำ ให้เกิดการต่อสู้กันอย่างรุนแรง เมื่อ พ.ศ. 2009 ทำศึกกับจีนที่เมืองฟิงหยุน พ.ศ. 2276-2278 ทำศึกกับจีนที่มณฑลไกวเจา และ พ.ศ.2306-2318 ทำศึกกับจีนที่มณฑลเสฉวนและไกวเจา ถ้าสุดเมื่อ พ.ศ. 2398-2424 ทำศึกกับจีนที่มณฑลไกวเจาชาวม้งได้พยายามต่อสู้อย่างหมดหวังในการกลับสู่เอกราชของตนเอง³

การต่อสู้แต่ละครั้งชาวม้งประสบความพ่ายแพ้ ทำให้เกิดความเสียหายอย่างมาก และสูญเสียกำลังพลอย่างมหาศาล ในที่สุดชาวม้งก็ตัดสินใจอพยพลงใต้ เช่นเดียวกับชนชาติไทยที่ต้องถอยร่นลงมา ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 23 - 24 ชาวม้งได้อพยพมุ่งเข้าสู่ดงเกี้ยว และเขตของเวียดนาม ชาวม้งได้ครอบครองอาณาบริเวณภูเขาด้วยความสงบ เมื่อถูกคุกคามก็จะทำ การต่อสู้และตอบโต้อย่างรุนแรง กับกองทัพเวียดนามใกล้เมืองฟุเยินมินท์ ใน พ.ศ.2403 ชาวม้งเป็นฝ่ายพ่ายแพ้เนื่องจากเวียดนามนำกำลังที่มีมากกว่ามาเพิ่มเติม ทำให้ชาวม้งถอนตัวออกจากที่รวมเพราะว่าไม่สามารถทนต่ออากาศในเขตร้อนได้ และค่อยๆ กลับขึ้นภูเขาสูงซึ่งมีอากาศเย็นด้วยความสมัครใจและได้อยู่มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ยังมีชาวม้งอีกจำนวนหนึ่งที่อพยพเข้าไปในแคว้นสิบสองจุไทยและสิบสองปันนา⁴ ชาวม้งได้อพยพเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 60 ปีเศษมาแล้ว ส่วนใหญ่อพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและสหภาพพม่าส่วนหนึ่ง ชาวม้งที่อาศัยอยู่ใน ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งแบ่งเป็น 3 พวก คือ

1. ม้งดำ หรือม้งน้ำเงิน เรียกตัวเองว่า “หมุงจั่ว” (H'MOONO NJUA)
2. ม้งขาว เรียกตนเองว่า “หมุงคำว” (H'MOONO DEAW)
3. ม้งกัวมะบ้า เรียกตนเองว่า “หมุงกัวมะบ้า” (H'MOONO GUAMBA)

ขจัตถัย บุรุษพัฒน์ ได้กล่าวถึงการแยกชาวเขาเผ่าม้งในเขตภาคเหนือของประเทศไทยตามลักษณะของการแต่งกายและภาษาที่ใช้ โดยแบ่งเป็น 3 เผ่า คือ ม้งดำ หรือน้ำเงิน ม้งขาว และม้งกัวมะบ้า สำหรับม้งดำ แบ่งออกเป็นสาขาย่อย 3 สาขา คือ ม้งดอก ม้งลาย และม้งดำ การแบ่งม้งออกเป็น 3 สาขา โดยอาศัยความแตกต่างทางภาษา และความแตกต่างของเครื่องแต่งกาย ตลอดจนชื่อที่ชาวม้งใช้เรียกตัวเอง ภาษาม้งเป็นภาษาที่มีเสียงก้องและเป็นคำ โดด ต่างกับภาษาจีนทั้งคำ และการออกเสียง มีคำ สัพพัญญูจำนวนมากยืมมาจากภาษาจีน ไทย ลาว และชนชาติอื่นๆ ที่ชาวม้งมีความสัมพันธ์ด้วย ชาวม้งแต่ละเผ่าใช้ภาษาที่แตกต่างกันบ้าง ในประเทศไทยภาษาที่ชาวม้งใช้ติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างกลุ่มใช้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษากลางในการติดต่อสัมพันธ์กัน ในอดีตการติดต่อสัมพันธ์กับคนไทย ชาวม้งได้มีการนำ เอาสินค้ามาแลกเปลี่ยนกับพ่อค้าคนไทยในด้า บลหรืออำเภอที่ใกล้เคียง บางครั้งมีการเดินทางเข้ามาถึงตัวจังหวัด อย่างที่จังหวัดเชียงใหม่ มี

³ สัตติ์ จันทนะโพธิ, 2543, **ชุมชนทางคนแม้ว**, กรุงเทพฯ : ชารบัวแก้ว, หน้า 10.

⁴ ขจัตถัย บุรุษพัฒน์, 2538, **ชาวเขา**, กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, หน้า 23.

การนำสินค้ามาขาย ณ ที่เป็นแหล่งชุมชนเป็นประจำ สินค้าหลักที่ชาวม้งต้องการเป็นประจำ ได้แก่ เกล็ด นอกจากนี้ก็มีของใช้เบ็ดเตล็ด เช่น ถ่านไฟฉาย ไม้ขีดไฟ น้ำมัน เสื้อผ้า และอื่น ๆ ตามความจำเป็นเท่านั้น ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้านั้นไม่มีมาตรฐานแน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับความพอใจของทั้งสองฝ่าย แต่ในปัจจุบันนี้สินค้าทุกชนิดที่ชาวม้งผลิตได้หรือที่ชาวม้งต้องการทั้งเพื่อยังชีพและสินค้าฟุ่มเฟือยต่าง ๆ ที่เข้าสู่ตลาดได้ถูกกำหนดมาตรฐานโดยใช้เงินตราแทบทั้งสิ้น⁵

ส่วนสังคมของชาวม้งเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำไร่เลื่อนลอย โดยถางป่าเพื่อปลูกพืช เมื่อดินหมดสภาพความอุดมสมบูรณ์ก็จะย้ายไปหาที่อื่นใหม่ แต่ปัจจุบันพื้นที่บนดอยถูกจำกัด โดยรัฐรวมทั้งประชากรที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ชาวม้งต้องเปลี่ยนแนวทางการดำเนินชีวิตเสียใหม่โดยมีการปลูกข้าวและข้าวโพดเป็นหลัก สำหรับพื้นที่ได้มีการลดพื้นที่ปลูกบาบางลงมากแล้ว บางพื้นที่ได้เลิกปลูกแล้วโดยมีการปลูกพืชอื่นที่มีรายได้มากกว่าทดแทน เช่น ไม้ดอกเมืองหนาว หรือพืชผักผลไม้ ซึ่งไม่จำเป็นต้องย้ายพื้นที่ไปปลูกที่อื่นอีก ในด้านการค้า เน้นชีวิตประจำ วัน ปัจจุบันชาวม้งได้มีการติดต่อสังคมกับคนเมืองมากขึ้นทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์ในทางธุรกิจการค้าระหว่างกัน⁶ หมูง หรือหมึ่ง หรือมะมุง เป็นคำที่ชาวม้งเรียกตัวเอง ชาวม้งกลุ่มแรกที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นเข้ามาในประมาณ พ.ศ.2383-2413 และเข้ามาในบริเวณใหญ่ 3 ทางด้วยกันคือ

บริเวณแรกทางทิศเหนือสุด เข้ามาตามแนวเมืองห้วยทราย-เชียงของ บริเวณที่สองคือ แนวไชยบุรี-ปัว บริเวณที่สามคือ แนวเมืองหนองคาย-เลย เมื่อเข้ามาถึงเชียงของแล้วได้แยกออกเป็นสองกลุ่มตามภูเขาสองทิวที่ทอดขนานกัน กลุ่มแรกเดินทางไปตามพรมแดนพม่า แล้วลงมาทางทิศใต้สู่เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน กลุ่มที่สองเดินทางมาตามพรมแดนไทย-ลาว เข้าเขตอำเภอทุ่งช้าง อำเภอปัว จังหวัดน่าน แพร่ และบ้านเชียงน้อย จังหวัดเพชรบูรณ์⁷ ชาวม้งได้กระจายอยู่ตามพื้นที่ทั่วไปในเขตภาคเหนือของไทย ในจังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา แพร่ เชียงใหม่ ลำปาง แม่ฮ่องสอน สุโขทัย เลย ด่านกักทางเพชร พิชณุโลก และเพชรบูรณ์ โดยที่จังหวัดน่าน มีประชากรชาวม้งเป็นจำนวนมากกว่าจังหวัดอื่น ๆ มีชาวม้งอาศัยอยู่ในเขตตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอปัว กับทางตอนเหนือของอำเภอทุ่งช้างจำนวนมาก ทั้งนี้เป็นเพราะพื้นที่บริเวณดังกล่าวเป็นภูเขาคิดต่อกับแขวงไชยบุรีของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว⁸ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนชาวม้งนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูง และถ้าภูเขานั้นมีพื้นที่เป็นที่ราบเพียงพอก็จะอยู่รวมกันทั้งหมด ส่วนใหญ่ชาวม้งมักจะกระจายลงมาอยู่ตามตลาดเชิงเขาต่ำ หรือชาวม้งที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมักตั้งหมู่บ้านอยู่บนภูเขาที่สูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 3,000-5,300 ฟุต ความสูงเฉลี่ย ประมาณ 4,000 ฟุต โดยปกติชาวม้งจะเลือก

⁵ ขจัดภัย บุญพัฒน์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 45-50.

⁶ สมัย สุทธิธรรม, 2541, สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง : แม่ว. กรุงเทพฯ ๑ : บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด, หน้า 54.

⁷ งามสิทธิ์ คงแก้ว, 2537, ชีวิตบนสันด้ายของ 13 เผ่าไทย, หน้า 69-70.

⁸ สังคิต จันทะโพธิ์, 2543, เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

ที่ตั้งที่เป็นยอดเขาสูงที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้และในขณะเดียวกันต้องเป็นบริเวณที่มีแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ หมู่บ้านชาวม้งจึงมักตั้งอยู่ในพื้นที่แหล่งต้นน้ำลำธาร การตั้งหมู่บ้านอยู่ในที่สูงของชาวม้งนั้น สันนิษฐานได้ว่าเป็นผลมาจากอดีตที่ชาวม้งต้องต่อสู้รบพุ่งกับกลุ่มชนต่างๆ มาโดยตลอด การจัดตั้งหมู่บ้านจึงจัดตามหลักยุทธศาสตร์ในสมัยโบราณ ทั้งนี้เพราะความสูงทำให้รู้ข่าว ทราบความเคลื่อนไหวและได้เปรียบศัตรู อีกประการหนึ่งความหนาวเย็นช่วยให้พืชผลที่ปลูกเจริญงอกงามดี ชาวม้งจึงยึดหลักในการสร้างหมู่บ้านดังนี้คือ⁹

1. สถานที่ที่จะตั้งหมู่บ้านนั้น จะต้องไม่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้านใดมาก่อน
2. หมู่บ้านจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีภูเขาล้อมรอบทุกด้าน โดยมีความเชื่อว่าจะได้รับความ

คุ้มครองจากผีป่า

3. พื้นที่อาศัยต้องสามารถป้องกันลมพายุทั้งในฤดูฝนและฤดูหนาวอันรุนแรง
4. พื้นที่ควรตั้งอยู่ระหว่างภูเขา 3-4 ลูก เนื่องจากเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร
5. พื้นที่อยู่อาศัยต้องประกอบด้วยพื้นที่ที่เพียงพอต่อการทำกิน
6. หัวหน้าหมู่บ้านมีอำนาจในการพิจารณาเลือกพื้นที่อยู่อาศัย

ชาวม้งจะย้ายหมู่บ้านทุกๆ 10-15 ปี เนื่องจากชาวม้งในอดีตทำไร่ไถนา เป็นหลัก เมื่อเพาะปลูกเป็นเวลานานติดต่อกัน พื้นดินจะเสื่อมสภาพและไม่เหมาะต่อการเพาะปลูกต่อไป นอกจากนั้นยังเป็นเรื่องของสุขภาพอนามัย เพราะเมื่อสร้างบ้านเป็นเวลานานโดยปราศจากการดูแลในเรื่องความสะอาด ถึงปฏิภณต่างๆ ก็มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น และจากการที่ชาวม้งปลูกบ้านติดกับพื้นดินแสงแดดส่องเข้าไม่ถึง ทำให้มีการเจ็บป่วย ล้มตายทั้งคนและสัตว์เลี้ยง จึงเป็นสาเหตุของการโยกย้ายลักษณะการสร้างบ้านของชาวม้ง นิยมปลูกสร้างบ้านติดกับพื้นดิน พื้นบ้านก็คือพื้นดิน ส่วนที่นอนจะยกสูงขึ้นเล็กน้อยประมาณ 2 ฟุต วัสดุที่สร้างหาเอามาจากป่าธรรมชาติที่อยู่ใกล้เคียง ฝาบ้านอาจทำมาจากไม้ฟากหรือใช้ไม้ก่อตอกกลม จัดวางด้านตั้งฝั่งดินลงไปเล็กน้อยยึดแน่นด้วยไม้ไผ่ผ่าซีกขนาน หลังคามุงด้วยหญ้าคา หรือไม้ไผ่ผ่าซีกหงายคว่ำสลับกัน ภายในบ้านตรงกลางบ้านที่รับแขกจะมีเตาไฟอยู่ติดกับพื้นดิน ตั้งกาน้ำและผิงไฟในฤดูหนาว หน้าห้องนอนจะมีเตาไฟใหญ่ ก่อด้วยดิน มีกระโถนใบบัวตั้งอยู่ เถานี้สำหรับทำอาหารให้คนและต้มข้าวให้หมูครกตำข้าว อยู่ภายในบ้านด้านหน้าขวามือ ข้างครกจะมีแคร่ยกขึ้นใช้เก็บพืชผลจากไร่ที่จะใช้ทำ พันธและเครื่องมือเพาะปลูก กระบอกลูกไม้ไผ่ใส่น้ำ ฟิงไวด์ตรงประตูทางเข้า มีแท่นบูชาดวงวิญญาณผีบรรพบุรุษ ผีเรือน พื้นดินหน้าแท่นบูชาในเวลาแขกมาพักด้วยก็จะเอาเหล้า เปนมาปูให้แขกนอนส่วนที่นอนของเจ้าบ้านและลูกๆ จะตั้งอยู่ซ้ายมือประตูทางเข้า ลูกชายจะมีห้องนอนของตัวเองห่างจากห้องของลูกสาว บ้านที่มีครอบครัวขนาดใหญ่ เมื่อถูกแต่งงานแล้ว จะแยกห้องให้อยู่ต่างหากนอกจากนั้นยังพบว่า เมื่อมีการสร้างบ้านชาวม้งมักต่างคนต่างทำ ไม่มีการช่วยเหลือกัน อาจมีเพียงญาติสนิทเท่านั้นที่จะมาร่วมช่วยเหลือ¹⁰

⁹ ขจิตถัย บุรุษพัฒน์, 2538, เรื่องเดียวกัน, หน้า 31-32.

¹⁰ สังคีต จันทนะโพธิ, 2543, เรื่องเดียวกัน, หน้า 15.

ในปัจจุบันหมู่บ้านชาวม้งจำนวนมากได้รับการพัฒนาจนมีสภาพใกล้เคียงกับหมู่บ้านคนไทยในพื้นที่ราบ มีการก่อสร้างด้วยอิฐฉาบปูนอย่างดี หลังคามุงกระเบื้องหรือสังกะสีแทนการมุงด้วยหญ้าคาหรือใบตอง ชาวม้งบางส่วนกลายเป็นเจ้าของกิจการร้านค้า ประกอบธุรกิจ เป็นเจ้าของไร่ข้าวโพด กะหล่ำปลี โดยมีคนไทยเป็นลูกจ้าง และชาวม้งบางคนได้รับการศึกษาในระดับสูงก็เข้ารับราชการจนมีตำแหน่งหน้าที่ที่สูง มีหน้าที่การงานที่มั่นคงเป็นที่รู้จักของสังคม โดยทั่วไปลักษณะรูปร่างของชาวม้งส่วนมากรูปร่างคล้ายชาวจีน เพียงแต่อาจมีผิวคล้ำกว่าเล็กน้อย การแต่งกายของชาวม้งทั้งสามกลุ่มในประเทศไทยมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงเปรียบเทียบความแตกต่างของการแต่งกายเพียงม้งน้ำเงินหรือม้งดำ กับม้งขาว เพื่อเป็นกรณีศึกษา เท่านั้น ม้งน้ำเงิน ชายชาวม้งน้ำเงินจะนิยมใช้ผ้าสีดำ หรือสีน้ำเงินเข้ม เสื้อแขนยาวจรดข้อมือ ขลิบขอบแขน เสื้อข้อมือด้วยสีฟ้า ชายเสื้อสั้นระดับเอว ป้ายด้านขวาทับด้านซ้ายของตัวเสื้อ หน้าอกเสื้อจะปกคลุมด้วยผ้าสีเป็นเสื้อไม่มีคอปก ส่วนกางเกงใช้สีเดียวกันช่วงขาและเป้ากางเกงจะกว้างและหย่อนต่ำลงมาถึงหัวเข่า แต่ปลายขาจะเล็กและแคบลง เวลาสวมใส่จะมีผ้าสีแดงคาดเอาไว้ ชายผ้าคาดเอวทั้งสองข้างจะปกคลุมปลายขางามห้อยลงมา บางคนก็คาดเข็มขัดเงินทับผ้าแดงอีกชั้นหนึ่ง สำหรับผู้หญิงชาวม้งน้ำเงิน ก็ใช้เสื้อผ้าสีดำ หรือสีน้ำเงินเข้ม แขนยาวขลิบที่ปลายแขนด้วยสีฟ้าเช่นกัน ปกคลุมด้วยหรือขลิบด้วยผ้าสีที่หน้าอก คอปก เสื้อก็มีลักษณะเป็นทรงกลมห้อยทับไปด้านหลัง มีการประดิษฐ์ลวดลายสวยงาม สวมกระโปรงเย็บจีบรอบตัว ทำ ลวดลายสวยงาม โดยวิธีเขียนด้วยขี้ผึ้ง แล้วนำไปย้อมสีน้ำเงิน เกิดเป็นลวดลายที่สวยงาม ด้านหน้ามีผ้าผืนยาวปกคลุมปลายขางามคาดปิดกระโปรงลงมาอีกชั้นหนึ่ง สำหรับหญิงที่แต่งงานแล้วจะใช้ผ้าพื้นเรียบ ๆ ขลิบชายด้วยผ้าสี มีผ้าแดงปกคลุมปลายที่ชายทั้งสองข้างและปล่อยเป็นพู่ห้อยเป็นสีแดงหลายเส้น บางครั้งก็จะมีการคาดเข็มขัดเงินทับ ผู้หญิงม้งน้ำเงินนี้มักจะสวมกระโปรงเช่นนี้ทุกโอกาส ที่ช่วงขาตอนล่างของหญิงสาวจะมีผ้าพันแข้งสีน้ำเงินหรือสีดำ โดยรอบ โดยทั่วไปผู้หญิงมักนิยมมวยผมไว้ที่กลางกระหม่อม มีช่องมวยผมทำ จากหางม้าพันเสริมให้ดูใหญ่ขึ้น แล้วใช้ผ้าแถบเป็นด้าย ประดับด้วยลูกปัดสีสวย โปกมวยผมอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับเพิ่มเติมเช่น เครื่องเงิน กำไลคอ กำไลข้อมือ คัมพู รวมทั้งเหรียญต่างๆ ประดับตามเสื้อผ้านี้ และมีผ้าสะพายเฉียงไหล่ทั้งสองข้าง ส่วนมากชาวม้งจะมีการแต่งตัวกันอย่างเต็มที่ในวันสำคัญ ๆ เช่น วันฉลองปีใหม่ วันแต่งงาน เป็นต้น

ม้งขาว ผู้ชายชาวม้งขาวจะใส่เสื้อสีดำ หรือสีน้ำเงินเข้มลักษณะคล้ายกันกับชาวม้งน้ำเงิน แต่มีการประดับลวดลายน้อยกว่า กางเกงใช้สีเดียวกัน ที่เอวจะมีผ้าแดงผูกคาดทับกางเกงและมีเข็มขัดทับอีกชั้นหนึ่งที่คอมักจะสวมห่วงเงินรอบคอหลายห่วงผู้หญิงชาวม้งขาว ส่วนใหญ่จะแต่งตัวคล้ายกันกับผู้หญิงชาวม้งน้ำเงิน ซึ่งในสมัยก่อนผู้หญิงชาวม้งขาวจะนิยมใส่กระโปรงสีขาวสั้น ไม่มีลวดลายใดๆ แต่มีผ้าผืนยาวที่ปิดทับด้านหน้ากระโปรงจะเย็บปกเป็นลวดลายสวยงาม พร้อมทั้งมีผ้าแถบสีแดงคาดเอวปล่อยชายเป็นหางไว้ด้านหลัง ในระยะหลังกระโปรงสีขาวเปื้อนได้ง่าย หญิงชาวม้งขาวจึงหันมานิยมสวมกางเกงสีน้ำ

เงินเข้มแทนกระโปรง และมีผ้าปกเป็นลวดลายห้อยลงมาปิดกางเกงทั้งด้านหน้าและด้านหลัง¹¹ จะเห็นได้ว่า หญิงชาวม้งทั้งสองกลุ่มจะสวมเสื้อ ที่คอปกเป็นลวดลายเหมือนกันแต่ปกคอเสื้อของชาวม้งขาวจะมีขนาดใหญ่กว่า มีการใช้ผ้าพันแขนหรือผ้าคลุม รองเท้าสีน้ำเงิน ดำและขาว ตามที่ชอบ ชาวม้งทั้งสองเผ่าทั้งผู้หญิง และผู้ชายจะใส่ห่วงที่คอซึ่งทำ ด้วยเงินการแต่งกายของชาวม้งทั้งสองกลุ่มจะมีสิ่งที่แตกต่างกันคือ เสื้อชั้นนอกของชาวม้งน้ำเงินจะยาวกว่าของชาวม้งขาว ซึ่งเสื้อของชาวม้งขาวจะสั้นเปิดจนเห็นท้อง และกางเกงของชาวม้งน้ำเงินก็จะยาวกว่ากางเกงของชาวม้งขาวเช่นกัน อย่างไรก็ตามสีเสื้อและกางเกงของผู้ชายชาว ม้งทั้งสองเผ่าจะเหมือนกัน เมื่อมีงานประเพณีของชาวม้ง ผู้ชายจะใส่เครื่องประดับที่ทำ ด้วยเงินมากพอๆ กับผู้หญิง¹²

ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่ามีชาวม้งกระจายอยู่ตามภูเขาสูงทั่วไป เช่น ม้งขุนกลาง อำเภอจอมทอง ม้งขุนแม่วาง อำเภอแม่วาง ม้งแม่จิมุก ม้งแม่โถ อำเภอแม่แจ่ม ม้งห้วยลึก อำเภอเชียงดาว ม้งกีดช้าง อำเภอแม่แตง ม้งคอยปุย อำเภอเมือง ม้งแม่สาใหม่ ม้งบวกเตี้ย ม้งบวกจั่น ม้งหนองหอยและม้งหนองหอยใหม่ อำเภอแมริม¹³

3.4 ประวัติความเป็นมาบ้านม้งหนองหอย

บ้านหนองหอย หมู่ที่ 7 ตำบลแม่แรม อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอแมริม ม้งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบ้านหนองหอยกว่า ๓๐ ปี พ.ศ. 2486-2488 ซึ่งอพยพมาจากอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

อาณาเขตของหมู่บ้าน

ทิศเหนือติดกับบ้านปางไฮ ตำบลแม่แรม

ทิศตะวันออกอยู่ติดบ้านทุ่งโป่ง ตำบลแม่แรม

ทิศตะวันตกอยู่ติดอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

¹¹ สมัย สุทธิธรรม, 2541, *สารคดีชีวิตของชนกลุ่มน้อยบนดอยสูง : แม้ว*, กรุงเทพฯ ฯ : บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด หน้า 26-29.

¹² ขจิตกัย บุรุษพัฒน์, 2528, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 28.

¹³ ศูนย์วิจัยชาวเขมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526, *บรรณนิทัศน์ 5 สภาพของชาวเขาในประเทศไทย*, เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยชาวเขาจังหวัดเชียงใหม่.

ให้ชาวเขาเป็นกำลังในการป้องกันและต่อต้านการแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ส่วนนโยบายระยะยาว คือ การพัฒนาและสงเคราะห์ให้ชาวเขาอยู่อาศัยและทำมาหากินบนภูเขากลายเป็นหลักแหล่งแน่นอน เลิกการปลูกฝิ่นให้ปลูกพืชอื่นทดแทน เลิกการทำลายป่า และเป็นพลเมืองดีทำประโยชน์แก่ประเทศชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514)¹⁴

กล่าวคือบริบทและความเปลี่ยนแปลงนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 และในปี พ.ศ. 2512 ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านหนองหอยและทรงมีพระราชดำริว่า “... ควรจะมีการส่งเสริมอาชีพด้านการเกษตรด้วย...” กรมป่าไม้ได้จัดตั้งบุคลากรของกรมเข้าร่วมงานกับหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ได้ส่งเจ้าหน้าที่ประจำหมู่บ้านเพื่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ กรมพัฒนาที่ดิน กรมชลประทาน กรมส่งเสริมสหกรณ์ กรมอนามัยและคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จนกระทั่งในปี พ.ศ.2517 เหลือหน่วยงานที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ตามปกติ คือ กรมป่าไม้และกรมประชาสงเคราะห์ ต่อมาในปีเดียวกันหม่อมเจ้าภีศเดช รัชนี องค์ประธานมูลนิธิโครงการหลวงทรงเห็นว่าหมู่บ้านหนองหอย มีประชากรเพิ่มขึ้นและมีการปลูกฝิ่นมาก ทั้ง ๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้ตัวเมืองเชียงใหม่ และได้มีการขยายหมู่บ้านออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่บ้านหนองหอยเก่าและหมู่บ้านหนองหอยใหม่ สมควรที่มูลนิธิโครงการหลวงจำเป็นต้องเข้าไปมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่าง ๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้นการปฏิบัติงานของ “ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงหนองหอย” จนถึงปัจจุบัน

โครงการหลวงได้เข้ามาแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับงานด้านการเกษตร และนับแต่นั้นปัญหาเรื่องการปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอยก็หมดสิ้นไป สภาพความเป็นอยู่ของผู้คนในหมู่บ้านก็ดีขึ้นเป็นลำดับ ดังปรากฏอย่างชัดเจนในคำบอกเล่าของผู้คนในหมู่บ้าน

“...ตอนที่ยังไม่มีโครงการหลวงก็เป็นแค่ชุมชนเล็กๆ บ้านส่วนหนึ่งก็แค่มีงูเห่าคา ผงบ้านก็ปิดด้วยไม้ไผ่ที่เขาเอามาสานๆกัน แล้วก็มีงูเห่าคาหรือสังกะสีเป็นส่วนใหญ่ ถ้าเป็นกระเบื้องยังไม่มีเลย พอหลังที่โครงการหลวงเข้ามาที่ชาวบ้านเขาปลูกผักแล้วก็ส่งให้โครงการหลวงก็มีเงินมากขึ้นซื้อรถได้เริ่มสร้างบ้านแบบที่ดีขึ้น...”¹⁵

“...โครงการหลวงก็ขึ้นมาช่วยเหลือ ซื้อผัก ซื้อไม้ เอามาขาย ก็เลยเลิกปลูกฝิ่น ปลูกผักปลูกไม้ ก็ได้เงินทองมาสร้างบ้านอยู่ ซื้อรถยนต์มาใช้ ก็อย่างว่า สมัยก่อนที่ลุงปลูกฝิ่นนี้ ปีไหนได้ฝิ่นสัก 7-8 กิโลกรัมๆ ละ 1,000 บาท ปีนั้นก็ได้สัก 7,000-8,000 บาท ถ้าเดี๋ยวนี้พระเจ้าอยู่หัวก็เลยแนะนำให้ปลูกผัก

¹⁴ ลีศึก ฤทธิเนติกุล. 2540. การปรับตัวกับวิถีชีวิตใหม่ในชุมชนเมืองของชาวเขาเผ่าม้ง : กรณีศึกษาเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ : รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา จังหวัดเชียงใหม่ กรมประชาสงเคราะห์. หน้า 63.

¹⁵ นางผิว เมธอนันต์กุล, หมู่ 7 ต.แม่แรม อ.แม่วัง จ.เชียงใหม่, 16 ธันวาคม 2552, อายุ 70 ปี, สัมภาษณ์.

ปลูกไม้ ใ้เงินปีละ แสนกว่า สองแสน ใ้ๆ จ่าๆ ใ้นักเรียนไปเรียนหนังสือ ซื่อรถยนต์มาใช้ ซื่อรถเครื่องมาใช้ ออกจากบ้าน สะดวกสบายมาก ไปไร่ไปสวนก็ไม่ได้ห้ามของห้ามครวอะไร เก็บใส่ในรถ แล้วนั่งรถไปไร่ไปสวน มีของอะไรก็เก็บใส่ในรถ พอกลับบ้านก็นั่งรถกลับบ้าน ไปเที่ยวแม่ริม เชียงใหม่นั่งรถไปชั่วโมง นั่งรถกลับมาสะดวกสบาย สมัยที่พระเจ้าอยู่หัวมาแนะนำสบายขึ้นเยอะ รถยนต์นี้ต้องมีทุกหลังคา ความยินดีพระเจ้าอยู่หัวจริงๆ ความยินดีพระเจ้าอยู่หัวมาก มาช่วยเหลือชาวเขา ดีทุกหลังคาเรือน...”¹⁶

ภาพที่ 5 นายลือ ยอดยิ่งหทัยกุล ผู้ให้ข้อมูลประวัติหมู่บ้านหนองหอย
(อดีตผู้ใหญ่บ้านหนองหอยคนแรก)

ที่มา : ผู้วิจัย

¹⁶ นายลือ ยอดยิ่งหทัยกุล, เลขที่ 7 หมู่ 7 ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่, 16 ธันวาคม 2552, อายุ 71 ปี, สัมภาษณ์.